

сабақтар мен теле жобалар, теле бағдарламалар қажеттілігі туады. Бүгінгі таңдағы бұл ІТ жобаларды сапалы, ұтымды әрі қолжетімді деп білеміз.

Әдебиеттер:

1. «Қазақ әліпбиін латын қарпіне көшірудің өзекті мәселелері» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы. - Астана, «Сарыарқа» баспасы, 2013 – 160 бет.

2. <https://tilqural.kz/>

3. <https://www.qazlatyn.kz/>

4. <https://sozdikqor.kz/>

Алтынбеков А. М., Карагандинский университет имени академика Е.А.Букетова, факультет иностранных языков, гр. МИФ-62, магистрант
(*Научный руководитель — к.ф.н., профессор иностранной филологии Какжанова Ф. А.*)

ОСНОВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФИНИТНЫХ ФОРМ ГЛАГОЛА В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Неличные формы английского глагола в той или иной форме рассматриваются часто и почти во всех пособиях по теоретической и практической грамматике, посвященных строю современного английского языка. Данное деление глагола на личные и неличные формы является универсальным. У разных авторов неличные формы английского глагола носят разные названия: М. Я. Блох называет их ‘Verbids’ [1], Б. А. Ильиш, И. В. Баранова и другие – ‘Verbals’ [2].

К неличным формам глагола в современном английском языке относятся формы причастия, герундия и инфинитива. Анализ этих форм представляет интерес с точки зрения общей характеристики строя современного английского языка, одной из специфических черт которого является развитая система неличных форм и особенности их употребления. Неличные формы глагола обладают как глагольными, так и именными чертами.

В. Н. Жигадло отмечает, что глагольными чертами неличных форм являются:

1) Свойственные им, хотя и обладающие своими особенностями, категории времени, вида и залога.

2) Способность принимать беспредложное дополнение, определяться и модифицироваться обстоятельством или наречием.

Эта способность находит свое выражение в совершенно однотипных сочетаниях, не отличающихся от подобных же сочетаний с личными формами глагола. Таким образом, глагольные черты проявляются в наличии у неличных форм английского глагола категории времени, вида, залога, а также в характеристике словосочетаний, в которых функционируют изучаемые формы [3, 141]:

Eating a sandwich quickly – without eating a sandwich quickly – to eat a sandwich quickly – I am eating a sandwich quickly.

Именные же черты неличных форм глагола проявляются в выполняемых ими синтаксических функциях. В этом отношении неличные формы неоднородны, и каждая выступает согласно свойственным ей значениям, отличным от значений других неличных форм.

В отношении именных черт неличные формы сохраняют свойственные им исторические связи с существительным (инфинитив и герундий) и с прилагательным (причастие), тогда как глагольные черты являются результатом их постепенного и длительного развития.

Стоит обозреть основные вербальные и именные особенности нефинитных форм. Чаще всего они пересекаются между собой, и интуитивно можно связать, к примеру, инфинитив и причастия I и II, и проследить их глагольные корни. Герундий же, напротив, ярко выражает собой именительное наряду с частью характерных особенностей инфинитива.

Общие глагольные черты нефинитных форм глагола:

1. Каждая нефинитная форма может быть прямым дополнением: “Reading/to read/read (participle) books is useful”.

2. Каждая нефинитная форма может сопровождаться наречием: "She stood/was staying near the classroom, talking excitedly with a friend of mine".

3. Каждая нефинитная форма может сама быть субъектом в предложении, который, хотя и не согласуется с этой формой герундия в лице или числе, все же отличается от существительного в предложении.: "I saw your daughter playing in the yard"; "I want him to take me to the cinema"; "Do you mind my smoking here?"

4. Каждая нефинитная форма может выражать временные, аспектные и речевые различия: "He seems to be/been sleeping".

Номинативные же особенности нефинитных форм лучше всего прослеживаются в их синтаксических "характеристиках".

В соответствии со своей адъективной природой причастие может употребляться в функции атрибута, как в препозиции и постпозиции, так и в предикативе. Инфинитив и герундий, в свою очередь, могут использоваться во всех синтаксических позициях, характерных для существительного, т.е. в качестве субъекта, объекта, предикатива, атрибута (чаще всего в постпозиции).

Основные глагольные черты инфинитива это:

1. Инфинитив в предложении может быть прямым дополнением: "He likes to read poems".

2. Инфинитив в предложении может сопровождаться наречием: "I had to repeat my words louder".

3. Инфинитив в предложении может сам выступать в роли субъекта: "I expect Alex to wake up".

В синтаксическом плане номинальные черты инфинитива, и не только, славятся своим разнообразием, он может выполнять такие функции как:

- 1) The subject;
- 2) The subject with introductory 'It';
- 3) The part of complex verbal aspect predicate;
- 4) The object to a predicatively used adjective;
- 5) The attribute;
- 6) The adverbial modifier of purpose;
- 7) The adverbial modifier of result;
- 8) The adverbial modifier of time;
- 9) The adverbial modifier of condition;
- 10) The adverbial modifier of comparison;
- 11) The adverbial modifier of subsequent events;
- 12) The parenthesis.

Формы инфинитива в современном английском языке:

Active voice: indefinite; continuous; perfect; perfect continuous.

Passive voice: только indefinite & perfect.

Основные глагольные черты у герундия:

1. Герундий в предложении может быть прямым дополнением: "Avoid making such remarks".

2. Герундий в предложении может сопровождаться наречием: "Excuse my calling you up so late".

3. Герундий в предложении может сам выступать в роли субъекта: "Do you mind our being present?"

В синтаксическом плане герундий также, как и инфинитив богат номинальными чертами:

- 1) The subject;
- 2) The subject with introductory 'It' or 'There';
- 3) The part of complex nominal predicate;
- 4) The part of complex verbal aspect predicate;
- 5) The non-prepositional object;
- 6) The prepositional object;
- 7) The attribute;
- 6) The adverbial modifier of purpose;
- 7) The adverbial modifier of cause;
- 8) The adverbial modifier of time;
- 9) The adverbial modifier of condition;

- 10) The adverbial modifier of concession;
- 11) The adverbial modifier of attendant circumstances;
- 12) The adverbial modifier of manner;
- 13) The adverbial modifier of comparison.

Формы герундия в современном английском языке:

Active & passive voice: perfect & non-perfect.

Глагольные черты у причастия схожи с его нефинитными собратьями:

- 1) Причастие I в предложении может быть прямым дополнением: "Opening the door, hee entered the room."
- 2) Причастие I и II в предложении может сопровождаться наречием: "Opening the door quickly, he entered the room".
- 3) Причастие I и II в предложении может сам выступать в роли субъекта: "I saw him crossing the street".

Однако за место номинального характера, причастие в английском языке обладает скорее адъективными функциями в синтаксическом плане:

Причастие I

- 1) The part of complex nominal predicate;
- 2) The attribute;
- 3) The adverbial modifier of time;
- 4) The adverbial modifier of cause;
- 5) The adverbial modifier of attendant circumstances;
- 6) The adverbial modifier of comparison;
- 7) The parenthesis.

Причастие II

- 1) The part of complex nominal predicate;
- 2) The attribute;
- 3) The adverbial modifier of time;
- 4) The adverbial modifier of reason;
- 5) The adverbial modifier of attendant condition;
- 6) The adverbial modifier of comparison;
- 7) The adverbial modifier of concession [4, 32].

Формы причастия в современном английском языке:

Active & passive voice: indefinite & perfect.

Закключение-вывод: таким образом, мы видим, что инфинитив и герундий по своей природе больше склонны к номинативу, так как особое место в системе глаголов занимают глаголы, образованные от конверсии от существительных [5, 73], такие как: *to head, to hand, to face*, которые также преобразовываются в герундиальную форму *heading, handing, facing, etc.*

Данный тезис подкрепляется тем, что у инфинитива и герундия большое количество номинальных характеристик, в роли которых они и функционируют в предложениях.

Причастие же наоборот, хоть и обладает по большей части адъективными особенностями и выступает в этой роли в предложении, более склонно к передаче чистого действия. Что причастие I, что причастие II семантически передают действие в статальном, акциональном и релятивном отношении: " *On entering the studio, a large room with green-canvassed walls...*" (J. Glasworthy, 67).

В данном предложении мы видим, что причастие I в форме обстоятельства времени (*on entering*) взаимодействует с объектом *the studio* и указывает на действие. Если заменить причастие I на причастие II [(when) *entered the studio...*], то мы получим уже статальное отношение между глаголом и объектом.

Литература:

1. Теоретические основы грамматики: учеб. для студ., обуч. по направлению подгот. дипломированных специалистов "Лингвистика и межкультурная коммуникация" / М. Я. Блох. - 4-е изд., испр. - М. : Высш. шк., 2005. - 237
2. Строй современного английского языка = The Structure of Modern English : учебник по курсу теоретич. грамматики для студ. пед. ин-тов / Б. А. Ильиш. - 2-е изд. - Л. : Просвещение, 1971. - 365

3. Учебник для спец. языковых высш. учебн. заведений/ Жигадло В.Н. — М.: Изд-во лит. на иностр. яз., 1956. — 349 с.

4. The Verbals: Неличные формы глагола : учеб.-метод. пособие / И. В. Баранова, Е. Ю. Борисова, С. В. Контримович, О. А. Прохорова. -М. : Флинта: Наука, 2009. - 264 с.

5. Теоретическая грамматика современного английского языка: учебное пособие для студентов, аспирантов, преподавателей высших учебных заведений/ Кобрина Н. А., Болдырев Н. Н., Худяков А. А. – М.: Высшая школа, 2007. – 368 с.

6. Swan song / J. Glasworthy - The Forsythe Chronicles #6, 2001. – 372 p.

Амантаева Н.А., Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, тарих факультеті, МИО-51 тобы, магистрант
(*Ғылыми жетекші – т.ғ.к., доцент Амрина М.С.*)

I МЕМЛЕКЕТТІК ДУМА ТЕНДІК ЖӘНЕ ТАЛАП

Бірінші Мемлекеттік Думаның салтанатты ашылуы 1906 жылы 27 сәуірде өтті. Ресейдегі ауызша қоғамдық коммуникацияның дамуы тұрғысынан Думаның ашылуы қоғамдық сөздің тұтас бір саласының - парламенттік шешендіктің пайда болуы мен қарқынды қалыптасуын белгіледі. Бар болғаны 72 күн өмір сүрген (үкіметке бітіспес қарсылығының арқасында) тұңғыш ресейлік парламент жалпы Ресей парламентінің үлгісі ретінде, одан кейінгі Думалардағы қайшылықтардың барысын бір жолмен басқарған парламенттік коммуникацияның өзіндік бағдары ретінде замандастарының есінде қалды.

1906 жылға дейін демократиялық халықтық өкілдік ретінде Парламент болмаған, демек, I Мемлекеттік Думаның тарихтағы алатын рөлі ерекше. Айта кету керек, бұрындары қалыптасқан сөйлеу үлгілері, қоғамдағы саяси қайшылықтарға қатысу ережелері болмағандықтан, Думаның алғашқы отырыстарынан бастап Дума полемикасының тұтастығы, оның көңіл-күйі I Думаның бейнелі салыстырулары мен атауларын тудырды. Мысалы, ғасырдың басындағы көрнекті саяси қайраткер С. Витте алғашқы Ресей Парламентін «қоғамдық қызығушылық пен мемлекеттік тәжірибесіздік Думасы» деп атады. Алайда, сол кезеңдегі баспасөз беттерінде Мемлекеттік Дума «халықтық Қаһар Думасы» деген лақап атқа ие болды және әр отырыста өзінің әділетсіздігін көрсетіп отырды. Осы кезеңге дейін I Мемлекеттік Думадағы әділетсіздік, әсіресе теңдік пен талап бойынша туындаған мәселелерге толық зерттеу жұмыстары арналмаған. Сол себепті бұл тақырып қазіргі таңда XX ғасырдың басындағы тарихты зерттеушілердің ең бастапқы назарға алатын бағыттарының бірі десе де болады.

1809 жылы I Александрдың тапсырмасымен М.М. Сперанский «жалпы мемлекеттік қайта құру жоспарын» құрастырады. Бұл жоспар бойынша халық өкілдерінің заң шығару, сот және басқару ісіне араласуы қарастырылды. Сол негізде Думаның алғашқы идеясы пайда болған еді. Алайда бұл идеяны I Александр құп көрсе де, Наполеонмен арадағы қарым-қатынасты ескеріп, кейінге қалдыру туралы шешім қабылдады. Бұл жоспар арада 100 жылдай уақыт өткеннен кейін ғана іске асады [1, 6].

1905 жылы 18 ақпанда ішкі істер министрі Булыгинға халық өкілдерін билікке қатыстыратын заң жобасын жасау тапсырмасы берілді. 18 ақпаннан кейінгі келіп түскен петициялар мен өтініштерде Булыгин жиналысына халық өкілі қатыстырылып, жиналыс нәтижесі жариялансын деп көрсетілген. Алайда жиналыс нәтижелері құпия түрінде қалды. Жиналыс мүшелері мен қабылданған шешімдердің халыққа жарияланбауы құрастырылып жатқан заңдағы теңдік мәселесін бірден бұзды. Тек 1 ай өткеннен кейін, 18 наурызда үкіметтің халық өкілдерінің жиналысы ішкі істер министрлігінің ұйымдастыруымен арнайы жиналыста қарастырылатыны туралы хабарлама жасалды. Мамырдың соңы мен маусым айының басында «Правительственный Вестник» басылымында «Булыгин жобасы» қарастырылып жатыр деп бір ауыз сөз берілген. Кейін «Новое время» газетінде бұрын құпия болып келген нәтижелер басылып шығып, халық арасында келіспеушілік тудыра бастады. Халық билігін заңдар арқылы шектеу және сайлау жүйесіне қарсы шықты [1, 9]. Қорытындысында халық Булыгин жобасын мемлекетті тыныштандыру үшін емес, жаңадан көтеріліс жасаудың себепшісі деп тапты.

19 маусымнан бастап Петергофта Булыгин жобасын қайта қараған бірнеше жиналыстар болып өтті. Нәтижесінде 1905 жылдың 6 тамызында бірнеше өзгерістер еңгізілген Мемлекеттік